

Zajednički projekat Evropske unije i Vijeća Evrope
Strateški razvoj visokog obrazovanja i standarda kvalifikacija



**Peta radionica za izradu standarda kvalifikacija i zanimanja
11.-12. decembar 2014., hotel Europe, Sarajevo**

IZVJEŠTAJ

Dan prvi: **Dobrodošlica i uvod (09:30)**

Nedim Vrabac (projektni menadžer Vijeća Evrope) je otvorio petu i ujedno posljednju radionicu, pozdravivši goste na sastanku, predstavnike ministarstava, poslodavaca, Upravnog odbora projekta i novog projekta Britanskog savjeta o kvalifikacijskom okviru. Također je izvjestio da je podnesen zahtjev za šestomjesečni produžetak projekta i da se čeka na odobrenje. Dnevni red radionice je fleksibilan kako bi se osigurala efikasnost i efektivnost. Na kraju je pozdravio i studente sa odjela za engleski jezik Univerziteta u Sarajevu koji će steći praksu prisustvujući prevođenju na radionici.

Predstavljanje rezultata radnih grupa (09:45)

Pet radnih grupa je predstavilo rezultate svojih internih sastanaka koji su održani između septembra i decembra 2014. godine, gdje su grupe zamoljene da nastave sa finaliziranjem svog rada i da daju komentare i analiziraju ishode rada drugih grupa. Puni izvještaji i prezentacije će biti postavljene na web stranici projekta. Izbor nekih ključnih tačaka predstavljenih na sastanku uključuju:

- (i) Poljoprivreda i obrada hrane (pogledati puni izvještaj; prethodno distribuirane radne dokumente: Standard kvalifikacije (SK), Standard zanimanja (SZ), i prezentaciju sa radionice)
 - Naziv SK je potvrđen – „Inženjer prehrambene tehnologije“ na nivou 6;
 - Dodijeljeni su ECTS bodovi za ishode učenja dozvoljavajući 35 slobodnih ECTS bodova;
 - Kvalifikacija pokriva širok niz specijaliziranih zanimanja
 - Korišteni su ishodi učenja „International Union of Food Science and Technology“;
 - SZ koristi također i materijale Međunarodne organizacije za rad (ILO).
- (ii) ICT (pogledati puni izvještaj; prethodno distribuirane radne dokumente: Standard kvalifikacije (SK), Standard zanimanja (SZ), i prezentaciju sa radionice)
 - Predstavili analizu rada drugih grupa uključujući zabrinutost da neki SK nisu ostavili dovoljno prostora za izbor/fleksibilnost zbog visokog broja dodijeljenih ECTS bodova, važnost teze/disertacije, i probleme sa niskim nivoom ishoda učenja;
 - Napravili male korekcije u odnosu na prethodne SZ.
- (iii) Inžinjerstvo (pogledati puni izvještaj; prethodno distribuirane radne dokumente: Standard kvalifikacije (SK))
 - Istražili primjere programa sa drugih univerziteta;
 - Prijedloge/analizu od drugih grupa smatraju korisnim;
 - Zabrinuti za korištenje „nemjerljivih“ glagola u opisima ishoda učenja.
- (iv) Ekonomija (pogledati puni izvještaj; prethodno distribuirane radne dokumente: Standard kvalifikacije (SK) i prezentaciju)
 - Istražili rad drugih radnih grupa kako bi unaprijedili svoj rad;
 - Grupa je navela da je njihov rad skoro u potpunosti završen;
 - Ishod je rezultat jednoglasnog usvajanja;

Zajednički projekat Evropske unije i Vijeća Evrope
Strateški razvoj visokog obrazovanja i standarda kvalifikacija



- Slažu se da je projekat/disertacija/teza veoma važna.

(v) Obrazovanje nastavnika (pogledati puni izvještaj; prethodno distribuirane radne dokumente: Standard kvalifikacije (SK))

- Pozdravili mogućnost da istraže rad drugih;
- Naveli da je finalna verzija njihovog SK skoro završena;
- Naveli da je 11 članova radne grupe prisustvovalo sastanku;
- Odgovorili na komentare drugih grupa u vezi njihovog rada.

Razmatranja određenih pitanja na plenarnoj sjednici koja su postavljena u dokumentu koji je distribuirao Stephen Adam - 'BiH Pitanja na koja treba odgovoriti' (10:45)

Stephen Adam je predstavio svoj dokument i naglasio važnost povratnih informacija o mnogim pitanjima koja su vezana za završetak/produžetak projekta. Sesija je bila fokusirana na određeni broj pitanja koja su se razmatrala plenarno, a to su pitanja:

3 – Trenutno postoje određene varijacije u nivou detalja u svakom dogovorenom poglavlju SK – da li bi trebao postojati zajednički pristup/nivo detalja? Da li je korisno da se zadrži izraz „minimalni“ u naslovima SK/SZ?

6 – Ako SK trebaju da se koriste kao standardi/smjernice, da li trebaju da sadrže nešto od pitanja provjere znanja?

7 - 'Prenosive vještine' i 'zapošljivost' često nisu posebno identificirani u SK – da li se trebaju navesti i u kojoj formi?

10 – Da li se trebaju dati određene smjernice u vezi odgovarajućem odnosu između izbornih i osnovnih jedinica studiranja – koliko izbora bi trebalo da postoji i da li trebaju da postoje određene smjernice za ovaj element?

11 – Da li bi svi dodiplomski studiji trebali uključivati završnu tezu/projekat? Koja je njihova funkcija, važnost i minimalna efektivna veličina u smislu ECTS bodova? Šta je sa postdiplomskim/master studijima?

12 – Koliko često bi se SK trebali pregledati/ažurirati/revidirati? Ko bi najbolje organizovao trenutni proces izrade bilo kojeg SK u BiH? Kako da se svi akteri slože o SK koje ste vi izradili?

Kratak sažetak plenarnih odgovora (predstavljani prema navedenim pitanjima):

- (3) - Ostaviti termin 'minimalni';
- (6) - Detalji o provjeri se ne bi trebali uključiti pošto je to pitanje akademske slobode/diskrecije;¹
 - Uključiti u smjernice važne veze između ishoda učenja i provjere²;
 - Ostaviti bilo koji standard fleksibilnim;
 - Profesorima je potrebna obuka u vezi odnosa ishoda učenja i provjere znanja.
- (7) - Prenosive vještine su osnov obrazovnih reformi i ovo se treba uključiti u smjernice.
- (10) - Predloženi odnos je između 3:1 i 4:1.
- (11) - Univerziteti imaju svoja pravila za ovaj element;
 - Dogovoreno da teza/disertacija/projekat je važan (sintetizira/kruna/integriše elemente studija);
 - Mile Dželalija je postavio pitanje odnosa između opštih kompetencija i ishoda učenja i njihove veze sa bilo kojim elementom teze;
 - Također važno za kvalifikacije drugog ciklusa.
- (12) - ciklus revizije 4-5 godina, pošto je to sličan period revizije kvalifikacija/programa;
 - Svi akteri se moraju konsultovati (nije lako);

¹NB. Razmatranja o vezama provjere sa kriterijima provjere i kriterijima ocjenjivanja – oboje izraženo u ishodima učenja.

Zajednički projekat Evropske unije i Vijeća Evrope
Strateški razvoj visokog obrazovanja i standarda kvalifikacija



- Daria Duilović je predložila da Intersektoralna komisija bi trebala nadgledati sve procese;
- Ciklus revizije SK se treba povezati sa revizijom SZ;
- Praktična efektivnost SK se treba procijeniti – da li ispunjavaju svoju svrhu?

Zadaci za radne grupe (12:30)

Pet radnih grupa je zamoljeno da: finaliziraju svoje standarde kvalifikacija i zanimanja; razmotre konstruktivne pismene komentare drugih grupa o svojim ishodima i pismene i usmene komentare eksperata (Stephen Adam i Mile Dželalija).

Sastanci radnih grupa (14:15- 17:30)

Radne grupe su održale svoje sastanke pri čemu su ih dva eksperta posjetili radi moguće pomoći. Rezultati rada će se predstaviti na početku dana 2.

Prijem (20:00)

Prijem je održan u hotelu Europe kako bi se zahvalili članovima radnih grupa na njihovom radu i značajnom doprinosu procesu reforme vš. kvalifikacija.

DAN 2: Radne grupe – plenarno predstavljanje rada (0900)

Radne grupe su izvjestile o radu prethodnog dana sadržaju i odlukama vezanim za svoje SK i SZ. Izvještaji su se fokusirali na izmjene i unaprijeđenja koje su uradili prethodnog poslijepodneva. Slijedi izbor pitanja koje su naveli izvjestioci radnih grupa:

- (i) Obrazovanje nastavnika
 - Dodijelili ECTS bodove za grupe ishoda učenja;
 - Fokusirali se na pedagogiju, didaktiku, psihologiju – važne dijelove podučavanja;
 - Uključili završni rad/tezu (10-15 ECTS bodova);
 - Naveli da svršeni studenti mogu podučavati na svim nivoima;
 - Ovo je kompleksna kvalifikacija na drugom ciklusu koja ima nekoliko elemenata (TOEFL + obuka nastavnika + engleski jezik/književnost), a dodatno trenutna struktura u BiH koja postoji u vezi priznavanja sadrži često konfliktne propise.
- (ii) Inžinjerstvo
 - Razmotrili neke identifikovane vještine i glagole korištene da ih opišu;
 - Pregrupisali neke ishode učenja;
 - Dodali tezu, ali je to povećalo broj ECTS bodova na 165 (4 godina kako bi postojala fleksibilnost);
 - Preimenovali zanimanje kako bi uključili: šef gradilišta.
- (iii) Ekonomija
 - Zahvalili se ekspertima za pomoć;
 - Naveli 60 od 180 ECTS bodova je slobodno – institucije trebaju donijeti odluku;
 - Promijenili redosljed kompetencija, prilagodili glagole ishoda učenja i jedinica IU;
 - Povećali element teze na minimum 6 ECTS bodova i naveli da je izrađena kako bi promovisala/testirala istraživanje, primjenu znanja, rješavanje problema, i djelovala kao sintetizirajući element.
- (iv) ICT
 - Naveli da fleksibilan pristup VO nije dozvoljen zakonom;

Zajednički projekat Evropske unije i Vijeća Evrope
Strateški razvoj visokog obrazovanja i standarda kvalifikacija



- Zadržali postojeće ishode učenja;
- Naveli 10 ECTS bodova za završni rad (povećan sa 6);
- Uskladili SK i SZ.

(v) Poljoprivreda i obrada hrane

- Razmotrili sve preporuke;
- Smanjili obavezni broj ECTS bodova sa 180 na 150 radi određene fleksibilnosti;
- Promijenili neke aktivne glagole u opisu ishoda učenja.

Završna opšta razmtranja ekstrenih eksperata o radu grupa, projektu i njegovom budućem razvoju (10:15)

Stephen Adam, Mile Dželalija i Nedim Vrabac su se zahvalili grupama na njihovom radu i izvršnoj saradnji tokom cijelog projekta. Eksperti su iznijeli svoj optimizam u vezi pozivnog ishoda svih projektnih rezultata. Naglašeno je da ovaj rad ima veliku važnost za BiH. Članovi radnih grupa su tokom projekta postali eksperti na određeni način (što je demonstrirano njihovim stručnim komentarima o radu svih grupa). Međutim, njihov rad nije završen – sljedeći izazov je u finaliziranju, testiranju i implementaciji njihovog izvršnog posla. Nedim Vrabac je naveo da je u produžetku projekta predviđen trening 20 trenera tokom jednodnevnice, intenzivne obuke, koja uključuje i testiranje.

Uvođenje i komentari na Smjernice za izradu standarda kvalifikacija i zanimanja - plenarno (11:00-12:00)

Mile Dželalija je predstavio okvirni dokument. Na plenarnoj sjednici navedeno je sljedeće:

- Veza rada na *informalnom* i *neformalnom* obrazovanju je korisna ali mora postojati pojašnjenje razlike između ta dva obrazovanja;
- Poglavlje 3 - '*moderne strukture*' bi trebalo stajati prije '*interno/eksterno osiguranje kvaliteta*';
- Izražena je sumnja u sadržaj i prirodu poglavlja '*moderne strukture*' i primjenjivosti bilo kakvog savjeta na višim školama
- Uloga, važnost i priroda učenja fokusiranog na studenta se mora uključiti;
- Izražena je sumnja u ulogu „*trenera*“ koji bi se obučili u projektu;
- Daria Duilović (Ministarstvo civilnih poslova BiH) je predložila da se „*priznavanja*“ mora povezati sa elementom osiguranja kvaliteta i pojmovnik mora da se uključi;
- Važno je da v.š. institucije u BiH koriste i prihvate finalizirani dokument, njegove savjete i preporuke.

Završni komentari

Nedim Vrabac, Stephen Adam i Mile Dželalija su se zahvalili svim članovima radnih grupa na izvršnom i veoma značajnom radu i rezultatima. Zahvala je upućena i prevodiocima na njihovom izvršnom radu tokom cijelog projekta.

Dogovoreno je da:

- Radne grupe će poslati finalne verzije svojih standarda kvalifikacija a grupe za poljoprivredu i obradu hrane i ICT također i standarde zanimanja.
- Rad i rezultati ove komponente će biti dio budućih „smjernica za izradu standarda kvalifikacija i zanimanja“.
- Mile Dželalija će poslati dogovorenu strukturu budućih smjernica projektnom timu.
- Projektni tim će izraditi nacrt kriterija za izbor kandidata za planiranu obuku trenera, i nakon usvajanje od strane Upravnog odbora projekta će informisati sve članove radnih grupa o pozivu za prijave.

Zajednički projekat Evropske unije i Vijeća Evrope
Strateški razvoj visokog obrazovanja i standarda kvalifikacija



- Svi relevantni materijali će se objaviti na web stranici projekta (trenutno u rekonstrukciji).
- Sve novosti i informacije u vezi obuke će se redovno objavljivati na web stranici projekta.

Prilog: Pitanja standarda kvalifikacija – plenarna i grupna; *Stephen Adam 11.-12. decembar 2014. godine*